

Parashat Dvarim The Last Speech Rabbi Shai Finkelstein

דברים פרק א פסוק א

אלה הדברים אשר דבר משה אל-כל-ישראל בעבר הירדן במדבר בערבה מול סוף ביו-פארן ובין-תפל ולבו וחצרת ודי זֶהב

רש"י דברים פרק א פסוק א

אלה הדברים. לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל:
אל כל ישראל. אלו הוכיח מקצתו, היו אלו שבשוק אומרים אתם הייתם שומעים מבן עמרם ולא השיבותם דבר מכף וכף? אלו היינו שם היינו משיבים אותו, לכך כנסם בלם ואמר להם הרי בלכם כאן, כל מי שיש לו תשובה ישיב:

במדבר. לא במדבר היו אלא בערבות מואב, ומהו במדבר? אלא בשביל מה שהכעיסוהו במדבר שאמרו (שמות ט"ז) "מי יתן מותנו וגו'":

בערבה. בשביל הערבה, שחטאו בבעל פעור בשטים בערבות מואב:
מול סוף. על מה שהמרו בים סוף בבואם לים סוף, שאמרו (שם י"ד) "המבלי אין קברים במצרים", וכן בנסעם מתוף הים, שנאמר (תהילים ק"ו) "וימרו על ים בים סוף" כדאיתא בערכיו (דף ט"ו):
בין פארן ובין תפל ולבו. אמר רבי יוחנן חזרנו על כל המקרא ולא מציינו מקום ששמו תפל ולבו, אלא הוכיחו על הדברים שתפלו על המו, שהוא לבו, שאמרו (במדבר כ"א) "ונפשנו קצה בלחם הקלקל", ועל מה שעשו במדבר פארן על ידי המרגלים:

וחרצת. בְּמַחְלָקְתוֹ שֶׁל קָרַח; דָּבַר אַחַר אָמַר לָהֶם הֲיֵה לָכֶם לְלַמֵּד מִמֶּה שֶׁעָשִׂיתִי לְמַרְיָם בַּחֲצֹרֹת בְּשִׁבִיל לְשׁוֹן הָרֶעַ, וְאַתֶּם נִדְבַרְתֶּם בְּמָקוֹם: ודי זהב. הוֹכִיחוּן עַל הָעֵגֶל שֶׁעָשׂוּ בְּשִׁבִיל רֵב זָהָב שֶׁהָיָה לָהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר (הושע ב') "וְכִסֶּף הֶרְבִּיתִי לָהּ וְזָהָב עָשׂוּ לְבָעַל"

אור החיים פרשת דברים פרק א פסוק א

בעבר הירדן. נתעכב מלהוכיחם עד שהיו בעבר הירדן, שראו שהגיעו למחוז חפצם שאז יקבלו מוסרו ולא מקודם שהיו מרוחקי התקוה ונפשם קצרה ולא יטו אזנם להשכיל בתוכחותיו.

רמב"ן הקדמה לספר דברים

הספר הזה ענינו ידוע שהוא משנה תורה, יבאר בו משה רבנו לדור הנכנס בארץ רוב מצות התורה הצריכות לישראל, ולא יזכיר בו דבר בתורת כהנים, ולא במעשה הקרבנות, ולא בטהרת כהנים, ובמעשי ה' שכבר ביאר אותם להם.

וטרם שיתחיל בביאור התורה התחיל להוכיחם ולהזכיר להם עונותיהם, כמה ימרוהו במדבר וכמה שהתנהג עמהם הקב"ה במדת רחמים, וזה להודיע חסדיו עמהם.

ועוד, שיוכחו בדבריו שלא יחזירו לקלוקלם פן יספו בכל חטאתם, ולחזק לבם בהודיעו אותם כי במדת רחמים יתנהג עמהם לעולם. שלא יאמר אדם: לא נוכל לרשת את הארץ כי אין אדם אשר לא יחטא, ומיד תהיה מדת הדין מתוחה כנגדנו ונאבד, ולכן הודיעם משה רבנו כי הקב"ה רחמן מלא רחמים, כי הסליחה והמחילה ממנו יתברך, סיוע ועזר לבני אדם בעבודתו. וכענין שאמר הכתוב: כי עמך הסליחה למען תורא.

רמב"ן דברים פרק א פסוק א

(א) אמר אלה הדברים אשר דבר משה אל כל ישראל - על המצות אשר יזכיר בכל הספר מתחלת עשרת הדברות בפרשת ואתחנן, כמו שאמר (פסוק ה) הואיל משה באר את התורה הזאת לאמר, כי על התורה ידבר והטעם, כי כאשר הואיל משה לבאר להם המצות, אמר להם בתחלת דבריו, ה' אלהינו דבר אלינו בחורב אחרי שנתן לנו עשרת הדברים שנכבוש הארץ מיד ונעבור את הירדן, וחטאתיכם גרמו לכם זה וזה. ונמשכו דברי הפתיחה הזאת, עד שהשלים בהם בפסוק ושמרת את חקיו ואת מצותיו אשר אנכי מצוך היום אשר ייטב לך ולבניך אחריך ולמען תאריך ימים על האדמה אשר ה' אלהיך נותן לך כל הימים (להלן ד מ). אז קרא משה אל כל ישראל אשר היו לפניו ואמר (להלן ה א) שמע ישראל את החקים ואת המשפטים אשר אנכי דובר באזניכם היום, והתחיל בביאור התורה עשרת הדברות שישמעו אותם בביאור מפי המקבל אותם מפיו של הקדוש ברוך הוא,

ואחרי כן הודיעם יחוד השם שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד (להלן ו ד), וכל המצות שבספר הזה. ולכך יפרש בכאן "אשר דבר משה אל כל ישראל" ושם "ויקרא משה אל כל ישראל", כי ביאור התורה ותשלום המצות צריך להיות במעמד כל ישראל כאשר היה במתן התורה. ומפני שהאריך בדברי הפתיחה הזאת, חזר הכתוב למקום שפסק בתחלת ביאור התורה ואמר (להלן ד מד מה) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל, אלה העדות החקים והמשפטים אשר דבר משה אל בני ישראל בצאתם ממצרים.

רמב"ן הקדמה לספר שמות

הנה הגלות איננו נשלם עד יום שובם אל מקומם ואל מעלת אבותם ישובו. וכשיצאו ממצרים אף על פי שיצאו מבית עבדים עדיין יחשבו גולים כי היו בארץ לא להם נבוכים במדבר וכשבאו אל הר סיני ועשו המשכן ושב הקדוש ברוך הוא והשרה שכנינתו ביניהם אז שבו אל מעלות אבותם שהיה סוד אלוה עלי אהליהם והם הם המרכבה ואז נחשבו גאולים ולכן נשלם הספר הזה בהשלימו ענין המשכן ובהיות כבוד ה' מלא אותו תמיד.